

Maa- ja metsätalousministeriö

Viite:

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 7.3.2022, VN/7259/2022

Asia:

Tenojoen kalastussäännön vuotta 2022 koskevat täsmennykset

Totean lausuntonani seuraavaa:

Lausuntopyynnön aineistona on luonnos Suomen maa- ja metsätalousministeriön ja Norjan ilmasto- ja ympäristöministeriön väliseksi pöytäkirjaksi perustuen Suomen ja Norjan väliseen sopimukseen kalastuksesta Tenojoen vesistössä 30. syyskuuta 2016 (Tenon kalastussopimus) artiklaan 7 ja artiklaan 6 poikkeuksista sopimuksen liitteestä 2 (Tenojoen vesistön kalastussääntö)., johon on kirjattu neuvottelutulos Suomen ja Norjan välisistä neuvotteluista, luonnos valtioneuvoston asetukseksi ao. pöytäkirjan voimaansaattamiseksi ja sekä ”Status of the Tana/Teno River salmon populations in 2021” –niminen asiakirja. Lausuntoaineistossa ei ole luonnosta asetuksen perustelumustioksi.

Lausuntopyyntö on asetuksen perustelumustioluonnoksen puuttuessa varsin puutteellinen varsinkin siinä suhteessa, että aineistoon ei sisälly arviota siitä, miten on päädytty siihen, että pöytäkirja voidaan saattaa voimaan asetuksella.

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntöä koskevan [tiedotteen](#) mukaan ”kalastuskaudella 2022 lohenkalastus esitetään sallittavaksi Tenajoella käytettävillä perinnepyydyksillä, padolla neljänä päivänä ja lohiverkolla kahtena päivänä. Pyyntipäivät on valittu niin, että saaliiksi saadaan todennäköisimmin yhden vuoden meressä viettäneitä lohia ja

kannan elpymisen kannalta arvokkaampia suurempia lohia voidaan säästää. Lohen vapakalastusta ei esitetä sallittavaksi lainkaan.

Lohenkalastuksen rajoittamisen vaikutuksia pyritään lieventämään lisäämällä mahdollisuuksia muun kalan kuin lohen pyyntiin. Matkailijoille on tarjolla lupa, jolla saa kalastaa korkeintaan luokan 6 yhden käden perhovavalla.”

Vielä tiedotteessa todetaan, että ”Tenon lohikantojen seurannan perusteella niiden tila on arvioitu niin heikoksi, että mereltä kohti jokea palaava lohimäärä ei täytä kestävän kalastuksen lähtökohtia edes ennen kuin yhtään lohta on ennätetty pyytää. Pohjois-Atlantin olosuhteissa tapahtuneiden muutosten vuoksi lohikantojen elpyminen ei ole edennyt odotetusti nykyisillä kalastusmääräyksillä. Voimakkaita rajoituksia tarvitaan, koska kalastuksen salliminen nykyisten kalastusmääräyksiä mukaisesti verottaisi lohikantoja liikaa ja vaarantaisi niiden elpymisen. Vuoden 2021 Tenon lohenkalastuksen täyskiellolla on ollut suuria negatiivisia vaikutuksia paikallisyhteisölle sekä loheen liittyvän perinnetiedon ylläpitämiselle.”

Tästä ja lausuntopyynnön liitteenä olevasta pöytäkirjasta syntyy käsitys, että lohenkalastus on edelleen vuonna 2022 kalastuskaudella varsin vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta edelleen käytännössä kielletty. Perustelumuition puuttuessa asiaa on kuitenkin vaikea arvioida. Joka tapauksessa herää vakava epäily siitä, voidaanko rajoitukset lohenkalastukseen toteuttaa edelleen asetuksella, kun näyttää siltä, että tarkoitus on rajoittaa lohenkalastusta lähes täydelliseen kieltoon rinnastuvalla tavalla.

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös tällaisen veloitteen irtisanomiseen.

Perustuslain 95 §:n 1 momentin mukaan valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen veloitteen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lailla. Muilta osin kansainväliset velvoitteet saatetaan voimaan asetuksella.

Muistutan siitä, että perustuslakivaliokunta on Tenojokisopimusta koskevassa lausunnossaan ([PeVL 5/2017 vp](#)) kiinnittänyt huomiota siihen, että poikkeavien määräysten antaminen on rajattu sopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa yksilöityyn tarkoitukseen ja määräysten sisältö puolestaan 2 kohdassa määritelyihin toimiin. Valiokunnan mielestä *artiklan perusteella annettavat määräykset eivät voi myöskään sisältää yksilön kannalta kokonaan uudentyypisiä velvoitteita tai olennaisesti pääveloitteen määräyksiä ankarampia oikeuden rajoituksia.* (kursivointi tässä).

MMM:n tietoon on tuotu vuoden 2021 lohenkalastuksen täyskiellosta säädettäessä, että ”lohikannan huonon tilan mahdollisesti jatkuessa seuraavallakin kalastuskaudella tai sen jälkeen, maa- ja metsätalousministeriössä on syytä erittäin huolellisesti ja ajoissa arvioida, mitä toimia perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuden turvaaminen silloin edellyttäisi. Nämä toimenpiteet voivat koskea myös muun muassa saamelaiden perustuslain 17 §:n 3 momentissa turvattuja oikeuksia sekä alueen elinkeinonharjoittajia ja heidän elinkeinonvapauttaan. Ne voivat olla tuntuja ja olennaisia, kuten on käsillä olevassa tilanteessa. Jatkuessaan toimenpiteet voivat muodostua siinä määrin perusoikeuksien keskeiseen sisältöön kohdistuviksi, ettei niistä enää voida yksinomaan asetuksella säätää.” (apulaisoikeuskanslerin päätös dnro OKV/1215/10/2021).

Kysymykset siitä, onko pöytäkirja hyväksytty asianmukaisesti ja onko voimaansaattaminen asetuksella nousevat esiin viimeistään valtioneuvoston yleisistuntoa edeltävässä esittelylistojen ns. listatarkastuksessa, kun lausuntopyynnön mukainen voimaansaattamisasetus esiteltäisiin. Olisi varsin huonoa säädösvalmistelua, jos asia jätetään tuohon hetkeen ja vaarantaa aiottujen toimenpiteiden valtiosäännön kannalta asianmukaisen hyväksymisen ja voimaansaattamisen. Ministeriön on syytä erittäin vakavasti harkita edellä esitettyjen näkökohtien valossa sitä, onko luonnos pöytäkirjaksi luonteeltaan sellainen, että MMM voi pöytäkirjan hyväksyä Tenojokisopimuksen voimaansattamislain (176/2017) 2 §:n mukaisen toimivaltuuden puitteissa vai onko kysymys sopimuksesta, joka tulee saattaa eduskunnan hyväksyttäväksi ja voimaansaattaa lailla.

Aikataulu muodostuu tällä tiedolla varsin haastavaksi, sillä tiedotteen mukaan ”muutoksia koskeva pöytäkirja on tarkoitus allekirjoittaa maaliskuun lopussa, jotta ajantasaiset kalastusmääräykset Tenolle saadaan voimaan huhtikuun alussa.”

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Laura Luikku

OKV/895/21/2022-OKV-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: